

Temat: Rozwój nauki w średniowieczu

a) Cel dydaktyczny: Przedstawienie wkładu Kościoła w rozwój nauki w średniowieczu

b) Cel wychowawczy: Uczeń szanuje dorobek historyczny zakonów średniowiecznych.

Pomoce: podręcznik do katechezy, aneks1 (wydrukować), aneks2 (dla prowadzącego), telefon lub laptop z internetem, Biblia

Treść

1. Wstęp - Modlitwa na rozpoczęcie spotkania

Osoba prowadząca rozpoczyna spotkanie od znaku krzyża i modlitwy do Ducha

Świętego (znaną formułką lub własnymi słowami).

Duchu Święty, który oświecasz serca i umysły nasze dodaj nam ochoty i zdolności, aby ta nauka stała się dla nas pożytkiem doczesnym i wiecznym. Przez Chrystusa Pana Naszego. Amen.

Prowadzący wita wszystkich obecnych, każdy z obecnych zajmuje wybrane miejsce.

2. Treść właściwa

I. Widzieć

Aby wprowadzić młodzież do dyskusji prowadzący pyta ich o ich plany na przyszłość (kierunek studiów, praca, marzenia).

Każdy z nas ma jakieś plany na życie. Mniej lub bardziej prawdopodobne. Chcemy zdobywać świat i umiejętności. Może na początku podzielimy się ze sobą swoimi planami/marzeniami.

-Czy wiecie już co będziecie robić po skończeniu szkoły? Macie jakieś konkretne plany?

(przykładowe odpowiedzi mogą brzmieć: wybieram się na studia, planuje znaleźć pracę, może pojedę za granicę odwiedzić rodzinę; Trzeba liczyć się, że niektórzy nie będą chcieli udzielać odp. ponieważ nie mają planów lub wstydzą się nimi dzielić)

Po wysłuchaniu odpowiedzi uczniów prowadzący przechodzi do wprowadzenia tematu

Jak widzicie każdy ma inne plany na przyszłość. Jednak wszystkie zaczynają się od nauki i zdobywania jakiejś wiedzy. Na naszym dzisiejszym spotkaniu pochylimy się nad tematem rozwoju nauki w średniowieczu. Kto to zapoczątkował i jak to w tamtych czasach wyglądało.

W czym może nam pomóc zdobywanie wiedzy pokazuje nam bł. Carlo Acutis (1991-2006). Czytając jego biografię dowiadujemy się, że był pogodnym człowiekiem żyjącym w bliskim kontakcie z Bogiem poprzez codzienną Eucharystię. W wieku 14 lat poszedł do liceum. Jego pasją była informatyka, którą mógł zgłębiać poprzez naukę w szkole. Swoją informatyczną wiedzę i zdolności wykorzystywał do tworzenia stron internetowych, spotów dla wolontariatu przy Instytucie Leona XIII w Mediolanie gdzie uczęszczał do liceum. Carlo, którego wielu nazywa Bożym influencerem wykorzystywał swoje informatyczne zdolności do szerzenia słowa Bożego. Stworzył własną stronę internetową, na której opisywał cuda Eucharystyczne (m.in. w Lanciano czy Buenos Aires). Zmarł w wieku 15 lat, lecz udało mu się wiele zdziałać.

A teraz pytania do was:

- Jak w dzisiejszych czasach możemy nazwać Carla Acutisa? *(odp. Boży influencer)*

- W czym pomogła mu nauka i zdobywanie wiedzy? (odp. Pomogła mu stworzyć stronę internetową, która opisywała cuda Eucharystyczne/przybliżała ludzi do Boga)

A skąd w ogóle wzięły się szkoły i to, że możemy zdobywać wiedzę? Na dzisiejszym spotkaniu odpowiemy sobie na pytanie: **Jaki wpływ na rozwój edukacji miał Kościół?**

II. Osądzić

Dlatego teraz proszę podzielcie się na 3 lub 6 (w zależności od liczby uczestników) grup tak jak siedzicie. Dostaniecie do uzupełnienia teksty, w którym brakuje paru słów, które są podane pod tekstem, ale trzeba je najpierw rozszyfrować.

(Prowadzący rozdaje grupom teksty do uzupełnienia (aneks1))

Podpowiedź do rozwiązywania wyrazów : aby rozszyfrować słowa należy przesunąć każdą z zakodowanych liter w polskim alfabecie o dwie do przodu (np. A=C; F=H). Podanym wyrazom w niektórych lukach należy zmienić formę. W razie problemów proszę pytać.

(W razie potrzeby na tablicy jeśli jest lub po prostu na kartce wypisać alfabet w celu ułatwienia uczniom rozwiązywania zadania)

Po upewnieniu się, że uczniowie rozszyfrowali i uzupełnili teksty prowadzący kontynuuje)

Teraz proszę, aby jedna osoba z danej grupy przeczytała jakie informacje mają zawarte w swoich fragmentach. (prowadzący sprawdza przy okazji czytania czy teksty zostały prawidłowo uzupełnione (patrz aneks2))

Po usłyszeniu wszystkich tekstów zastanówmy się,

- Jak sądzicie jaki wpływ na edukację ludzi w tamtych czasach miała działalność klasztorów?
(Szkoly były najczęściej otwierane przy klasztorach i katedrach)
- Jakie były przedmioty w średniowiecznych szkołach?
(Retoryka, dialektyka, arytmetyka, geometria, astronomia, muzyka)
- Jak wyglądały lekcje? Czy podobnie jak w dzisiejszych czasach?
(Rozpocynały się modlitwą, przypomnieniem materiału, wprowadzenie nowego tematu, lekcje kończyły się modlitwą)
- Co robiono w skryptoriach?
(Przepisywano księgi, ponieważ nie było druku)
- Na czym polegała reforma Karola Wielkiego?
(Wprowadził obowiązek szkolny, przyczynił się do otwarcia nowych szkół, aby dziewczęta też mogły się uczyć)
- Gdzie powstawały pierwsze uniwersytety? Na jakich kierunkach studiowano?
(Pierwszy w Bolonii, później Wielka Brytania, Francja, Hiszpania, Polska (Kraków) studiowano filozofię teologię medycynę i prawo)
- Jacy zakonnicy głównie wykładali na uniwersytetach?
(franciszkanie i dominikanie)

(prowadzący wysłuchuje odpowiedzi po czym krótko podsumowuje)

Jak zdążyliśmy wspólnie zauważyć edukacja w średniowieczu była ściśle powiązana z działalnością Kościoła i był to jeden z najważniejszych filarów rozwoju nauki. Na powstających uniwersytetach bardzo ważnym elementem była modlitwa a najczęściej występującymi kierunkami były filozofia i teologia, które pozwalały poszerzać wiedzę w dziedzinie wiary.

Święci i błogosławieni mieli swój mniejszy lub większy wkład w rozwój edukacji, ale na pewno doceniali jej ważność w życiu człowieka. Przeczytajmy co na ten temat mówi nam Pismo Święte. (Podany fragment można przeczytać z podręcznika dla uczniów lub bezpośrednio z Biblii)

(Syr 4,11-14): „Mądrość wywyższa swych synów i ma pieczę o tych, którzy jej szukają. Kto ją miłuje, miłuje życie, a kto dla niej rano wstaje, będzie napelniony weselem. Kto ją posiadzie, odziedziczy chwałę, a gdzie ona wejdzie, tam Pan błogosławi. Którzy jej służą, oddają cześć Świętemu, a miłujących ją Pan będzie miłował.”

(Prowadzący zadaje pytania do fragmentu)

- Kto osiąga mądrość?
(osoba, która poszukuje mądrość, miłuje, zdobywa, służy jej i oddaje cześć Bogu)
- Jakie łaski otrzymuje człowiek, który szuka mądrości i chce nią żyć?
(Będzie napelniony radością/weselem, Pan będzie go miłował i mu błogosławił)
- Jak człowiek uczy się mądrości?
(Najpierw poprzez przyjmowanie wiedzy, potem poprzez postępowanie według poznanych zasad)

(Prowadzący podsumowuje podany fragment i cały temat własnymi słowami lub podanymi poniżej)

Pismo Święte również podkreśla potęgę wiedzy. Ważne jest więc, abyśmy my sami doceniali nasze obecne możliwości kształcenia się, zbierali doświadczenia życiowe i pamiętali komu to zawdzięczamy. Nigdy nie wiadomo kiedy dane informacje czy umiejętności przydadzą się nam w życiu, dlatego warto uczyć się i starać zaangażować się w różne rzeczy, aby odkryć to, co będzie mi sprawiało największą satysfakcję.

III. Działać

Pamiętajmy, że podczas nauki i w towarzyszącym jej trudnościach nie jesteśmy sami, ponieważ jest wielu patronów uczniów i studentów. Przykłady niektórych z nich są podane w waszym podręczniku. (Prowadzący wyczytuje obecnym podane przykłady patronów ze strony 168 w podręczniku)

Np. święci: Grzegorz Wielki, Tomasz z Akwinu, Jan Kanty, Jan Bosco, Józef z Kupertynu, Dominik Savio, Stanisław Kostka; bł. Piotr Jerzy Frassati, bł. Aniela Salawa

Wybermy jednego/jedną z nich i poszukajmy wspólnie informacji na ich temat, jaki mieli wkład w edukację i czego możemy się od nich nauczyć. Pamiętajmy, aby szukać informacji na sprawdzonych stronach, ponieważ niektóre świeckie portale nie podają wszystkich informacji lub posiadają wiele błędów. (Prowadzący wybiera wraz z obecnymi jedną postać z podanych i szuka w internecie informacji na jej temat pokazując je wszystkim)

(Po przeczytaniu informacji na temat wybranego patrona prowadzący podsumowuje)

Teraz mamy większą wiedzę o patronach, do których możemy się zwrócić podczas trudności związanych z nauką. Możemy również brać z nich przykład w dążeniu do celu.

3. Hasło spotkania

Nauka to potęgi klucz.

4. Piosenka spotkania

Nie mądrość świata tego.

5. Zadanie apostołskie

Pomódl się za tych, którzy rozpowszechniali prawo do edukacji i za tych, którzy obecnie się tym zajmują, aby kierowali się troską o młodych ludzi.

6. Modlitwa na zakończenie

Prowadzący kończy spotkanie modlitwą

Dzięki Ci, Boże, za światłość tej nauki. Pragniemy, abyśmy nią oświeceni, mogli Cię zawsze wielbić i wolę Twoją wypełniać. Przez Chrystusa Pana Naszego. Amen.

ANEKS 1

A Ą B C Ć D E Ę F G H I J K L Ł M N Ń O Ó P R S Ś T U W Y
Z Ż Ź

NAUKA W ŚREDNIOWIECZU

Do rozwoju nauki w średniowieczu najbardziej przyczyniły się _ A _____. Szkoły najczęściej zakładano przy katedrach lub _ A _____ A _____. Chłopcy uczyli się w nich czytania i pisania, aby zostać w przyszłości _____ A _____. Uczono także _____ i _____ A _____, czyli sztuki przemawiania i dyskusowania. Wśród ścisłych przedmiotów były A _____ A _____, _____ A _____ i A _____ A _____. Ważnym przedmiotem była także _____ A _____, dzięki której _____ mogli godnie sprawować liturgię. Tak naprawdę wszystkie szkolne zajęcia zmierzały do zdobycia wiedzy umożliwiającej składanie Bogu czci. Upraszczając, można powiedzieć, że _____ A _____ była najważniejszym przedmiotem szkolnym.

Rozwiąż: WŻINŁ, IJŻPWSNÓ, LŁGAŃ, ÓCSNÓUIŻ, CGŻJCÍSUIŻ, ŻÓUSŁCSUIŻ, ĘCNŁCSÓGŻ, ŻPSÓNŁNLGŻ, LŚWUIŻ, ÓCJGĘGŻ

ŚREDNIOWIECZNE PODRĘCZNIKI

W wielu _ A _____ A _____ znajdowały się _____ potrzebne do uprawiania nauki i sprawowania liturgii. Gromadzono tam różne _____, które _____ przepisywali w specjalnych pomieszczeniach, zwanych _____ A _____. To przepisywanie nie było karą, ale konieczną pracą, ponieważ w średniowieczu nie znano jeszcze _____. Teksty spisywano na _____ A _____, czyli odpowiednio wyprawionej skórze zwierzęcej. _____ ozdabiali także niektóre _____ rękopisy, czyli je iluminowali. Praca nad jedną _____ trwała nieraz wiele tygodni, dlatego niektóre _____ były warte więcej niż cała wieś.

Rozwiąż: IJŻPWSNÓ, AGAJGNSĆIŻ, IPGŻZIŻ, LŁGAŃ, PIÓUOSNÓGŚL, CÓŚI, OCÓĘŻLGŁ,

LEKCJE W ŚREDNIOWIECZU

Średniowieczna lekcja rozpoczynała się dość długą _____. Następnie uczniowie byli odpytywani przez _ A _____ A z materiału zadanego poprzednio. Później _ A _____ tłumaczył nową lekcję i pomagał nauczyć się jej na _ A _____, ponieważ rzadko który uczeń miał własne _____. Autorytet _ A _____ A był niepodważalny. Mógł on także stosować kary cielesne. Większość uczniów uczyła się jednak chętnie i nie trzeba było tego robić. Po prostu ludzie znali wtedy wartość _____ A _____. Na koniec lekcji _ A _____ zadawał nowy materiał do powtórzenia w domu i kończył spotkanie kolejną rozbudowaną _____.

Rozwiąż: LNCJGSTŻ, ŁŻŚAWUĄGĆJ, OŻLGDB, IPGŻZIŻ, ŁŻŚIŻ

REFORMA KAROLIŃSKA

Najważniejszą postacią dla średniowiecznego szkolnictwa jest Karol _____ (koronowany w 800 r. na cesarza Franków). To jego reformie zawdzięczamy _____ szkolny, ujednolicenie _____ A _____ (tzw. minuskułę karolińską) oraz uporządkowanie rozrastającego się w różnych kierunkach języka urzędowego, którym była _ A ____ A . Cesarz ten przyczynił się także do otwarcia wielu nowych szkół przy katedrach i _ A _____ A _____. Chciał, by mogły do nich uczęszczać także _____ A.

Rozwiąż: TGĆJIG, NANTGŻWĆI, OGPLN, KŻĄGŁŻ, IJŻPWSNÓ, CWGĆTĄWDSŻ

POWSTANIE UNIWERSYTETÓW

Od XI wieku w _____ miastach zaczęły powstawać tzw. studia generale, czyli miejsca, gdzie w sposób otwarty krzewiono _ A _____. Z czasem przekształciły się one w _____. Pierwsze takie miejsce powstało w 1088 r. w Bolonii (Włochy). Kolejne otwarto w Wielkiej Brytanii, Francji, Hiszpanii. Pierwszym _____ w Polsce była Akademia Krakowska, którą założył w 1364 r. król Kazimierz III _____. Uniwersytet zazwyczaj dawał możliwość studiowania _____, teologii, _____ A ____ A i medycyny. Aby studiować teologię, trzeba było najpierw uczęszczać na studia z _____. Stopnie naukowe różniły się od dzisiejszych, a każdy student z czasem stawał się _____ A _____, najczęściej na tym samym uniwersytecie.

Rozwiąż: TGĆJIG, ŁŻŚIŻ, ŚŁGTĆÓPUSĆS, EGJNWNEGŻ, OÓŻTN, ŁŻŚAWUĄGĆ

TEOLOGIA SCHOLASTYCZNA

W XIII w. na _____ zaczęli wykładać zakonnicy, głównie __ A __
_____ A _____
i _____ A _____. Odnaleziono _____ A Arystotelesa. Teologowie zaczęli
tworzyć oparte na logice
i retoryce komentarze do _____ arystotelesowskiej, zwane sumami. Tak
narodził się nowy nurt w __ A ___, czyli teologia scholastyczna. Jej najwybitniejsi
przedstawiciele to św. Albert _____ (+1280), św. Bonawentura (+1274) i św. __
_ A __ z Akwinu (+1274).

Rozwiąż: OGPLN, ŚŁGTCÓPUSCS, EÓŻŁĄGPWIŻŁGĆ, CNLGŁGIŻŁGĆ,
EGJNWNegŻ, ŁŻŚIŻ, TGĆJIG, NLŻPW

ANEKS 2 (dla prowadzącego)

A Ą B C Ć D E Ę F G H I J K L Ł M N Ń O Ó P R S Ś T U W Y
Z Ż Ź

NAUKA W ŚREDNIOWIECZU

Do rozwoju nauki w średniowieczu najbardziej przyczyniły się **ZAKONY**. Szkoły najczęściej zakładano przy katedrach lub **KLASZTORACH**. Chłopcy uczyli się w nich czytania i pisania, aby zostać w przyszłości **MNICHAMI**. Uczono także **RETORYKI** i **DIALEKTYKI**, czyli sztuki przemawiania i dyskusowania. Wśród ścisłych przedmiotów były **ARYTMETYKA**, **GEOMETRIA** i **ASTRONOMIA**. Ważnym przedmiotem była także **MUZYKA**, dzięki której **MNISI** mogli godnie sprawować liturgię. Tak naprawdę wszystkie szkolne zajęcia zmierzały do zdobycia wiedzy umożliwiającej składanie Bogu czci. Upraszczając, można powiedzieć, że **RELIGIA** była najważniejszym przedmiotem szkolnym.

ŚREDNIOWIECZNE PODRĘCZNIKI

W wielu **KLASZTORACH** znajdowały się **BIBLIOTEKI** potrzebne do uprawiania nauki i sprawowania liturgii. Gromadzono tam różne **KSIĄŻKI**, które **MNISI** przepisywali w specjalnych pomieszczeniach, zwanych **SKRYPTORIAMI**. To przepisywanie nie było karą, ale konieczną pracą, ponieważ w średniowieczu nie znano jeszcze **DRUKU**. Teksty spisywano na **PERGAMINIE**, czyli odpowiednio wyprawionej skórze zwierzęcej. **MNISI** ozdabiali także niektóre **KSIĄŻKI** ręcznie, czyli je iluminowali. Praca nad jedną **KSIĄŻKĄ** trwała nieraz wiele tygodni, dlatego niektóre **KSIĄŻKI** były warte więcej niż cała wieś.

LEKCJE W ŚREDNIOWIECZU

Średniowieczna lekcja rozpoczynała się dość długą **MODLITWĄ**. Następnie uczniowie byli odpytywani przez **NAUCZYCIELA** z materiału zadanego poprzednio. Później **NAUCZYCIEL** tłumaczył nową lekcję i pomagał nauczyć się jej na **PAMIĘĆ**, ponieważ rzadko który uczeń miał własne **KSIĄŻKI**. Autorytet **NAUCZYCIELA** był niepodważalny. Mógł on także stosować kary cielesne. Większość uczniów uczyła się jednak chętnie i nie trzeba było tego robić. Po prostu ludzie znali wtedy wartość **NAUKI**. Na koniec lekcji **NAUCZYCIEL** zadawał nowy materiał do powtórzenia w domu i kończył spotkanie kolejną rozbudowaną **MODLITWĄ**.

REFORMA KAROLIŃSKA

Najważniejszą postacią dla średniowiecznego szkolnictwa jest Karol **WIELKI** (koronowany w 800 r. na cesarza Franków). To jego reformie zawdzięczamy **OBOWIĄZEK** szkolny, ujednolicenie **PISMA** (tzw. minuskułę karolińską) oraz uporządkowanie rozrastającego się w różnych kierunkach języka urzędowego, którym była **ŁACINA**. Cesarz ten przyczynił się także do otwarcia wielu nowych szkół przy katedrach i **KLASZTORACH**. Chciał, by mogły do nich uczęszczać także **DZIEWCZĘTA**.

POWSTANIE UNIWERSYTETÓW

Od XI wieku w **WIELKICH** miastach zaczęły powstawać tzw. *studia generale*, czyli miejsca, gdzie w sposób otwarty krzewiono **NAUKĘ**. Z czasem przekształciły się one w **UNIWERSYTETY**. Pierwsze takie miejsce powstało w 1088 r. w Bolonii (Włochy). Kolejne otwarto w Wielkiej Brytanii, Francji, Hiszpanii. Pierwszym **UNIWERSYTETEM** w Polsce była Akademia Krakowska, którą założył w 1364 r. król Kazimierz III **WIELKI**. Uniwersytet zazwyczaj dawał możliwość studiowania **FILOZOFII**, teologii, **PRAWA** i medycyny. Aby studiować teologię, trzeba było najpierw uczęszczać na studia z **FILOZOFII**. Stopnie naukowe różniły się od dzisiejszych, a każdy student z czasem stawał się **NAUCZYZIELEM**, najczęściej na tym samym uniwersytecie.

TEOLOGIA SCHOLASTYCZNA

W XIII w. na **UNIWERSYTETACH** zaczęli wykładać zakonnicy, głównie **FRANCISZKANIE** i **DOMINIKANIE**. Odnaleziono **PISMA** Arystotelesa. Teologowie zaczęli tworzyć oparte na logice i retoryce komentarze do **FILOZOFII** arystotelesowskiej, zwane sumami. Tak narodził się nowy nurt w **NAUCE**, czyli teologia scholastyczna. Jej najwybitniejsi przedstawiciele to św. Albert **WIELKI** (+1280), św. Bonawentura (+1274) i św. **TOMASZ** z Akwinu (+1274).